

SLOVENSKI POROČEVALEC

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENIJE

Ljubljana, torek 9. maja 1950

LETO XI, ŠT. 109 / POSAMEZNA ŠTEVILKA 2 DIN

DAN ZMAGE

Pet let je za nami, a spomin nam je še svež, ko da bi bilo včeraj... Ljubljana se je kopala v majske soncu, vsa v cvetju, ljudje so bili vsi na ulicah: z juga in zahoda so v mesto prihajale nove in nove parizanske kolone: končalo se je predolgo štiriletno trpljenje, odpadle so žicne ovire, iz nešteti bunkerjev so zbežali osvobodilci in z njimi vred domači pomagači. Prišel je dan svobode.

Dan zmage — dan miru. Vse človeštvo, ki se je znebovalo sužnosti in negotovosti, je verovalo, da bo iz ruševin vstal nov svet, a je bilo za mnoge upe opeharjeno. Se se niso zavedali prebrade rane, ki jih je zadela zadnja vojna, že se slišijo glasovi, kako se tam in drugod znova pripravljajo nanjo.

Jugoslovanski narodi smo se z nadčloveškimi naporji upirali osvajačem, se borili vsa štiri leta in pregnali tujca s svoje zemlje ter zmagali. Toda prav odondod, kamor smo vsa štiri leta gorja z največjo vero upirali oči, so nam nasnovali največjo krivico. Naša težko izvojevana svoboda jim ni bila všeč; niso nas hoteli priznati za enakopravne, hoteli so iz nas narediti odvisno deželo, gubernijo. Odrekli smo takšno pokroviteljstvo, zato nas zdaj že skoraj dve leti psujejo, iz naše težke borbe bi radi naredili gnestapovski komedijon.

Verovali smo, da bo povojni svet bolj trezno in pravično urejen. Upali smo, da bodo z nami uživali svobodo tudi vsi ljudje naše krvi, ki jih je premirje po prvi vojni pustilo v rokah tujih oblastnikov. Toda več sto tisoč naših bratov je zaradi modrosti diplomatov ostalo še vedno izven meje svoje domovine. Zanje, ki jim je dan zmage za kratek čas izpolnil dolgotrajna upanja, ni nič spremenilo. Prve je francoska črta odrezala od svobodnih bratov in morajo danes še vedno jesti grenak tuj kruh, še vedno se morajo boriti za svoje življenje, za svoj jezik, za šole, za obstoj. Drugi so velikim služili kot drobiž za mesečarjenje in danes — kot stoletja prej — stojijo na mrtvi straži proti silnemu pritisku, ki jih hoče potopiti in utopiti v germanskem morju.

Težak je bil štiriletni boj, zanj je bilo veliko junaštvo in velike žrtve. Hoteli so nas uničiti, pomendati, izstrebili... Niso uspeli. Danes nam zopet drugi tešijo krsto, iz zemljevida ali nas hoteli zbrisati, onemogočiti bi nam radi naše trdo, a uspešno delo. Blokirali so nas, da bi nam uničili belletiko; že so proglasili, da smo mrtvi, pa še vedno živimo. Živimo bolj kot kdaj prej! Povsod gradimo in utrjujemo to, za kar smo se borili. Zavedamo se svoje naloge in vpliva naših uspehov, ki niso namenjeni samo nam in našim potomcem, temveč vsem ljudem po širnem svetu, ki hočejo mir, boljše življenje in razumevanje med vsemi narodi — velikimi in malimi. Kot nekoč v gozdovih, obdani okrog in okrog od sovražnikov, tudi danes z neomajnim prepričanjem gledamo v bodočnost, kajti zaupamo svojim silam, verjamevamo v ustvarjalno moč našega človeka in vemo, da bomo z resnico zmagali. Dan naše zmage bo prišel. Vsi ga bomo doživeli. Mi bomo veseli in radostni kot 9. maja pred petimi leti, tisti pa, ki v to ne verjamejo, ki dvomijo, ki rovarijo proti nam in nam prerokujejo propast — bodo osramočeni in ponižani.

Jugoslovanski pevec dobili vse prve nagrade

BRUSELJ, 8. maja (Tanjug). V nadaljevanju mednarodnega pevskega natečaja v Verviersu so včeraj nastopili basisti in tenoristi. Razen belgijskih, nizozemskih in francoskih pevcev so nastopili tudi jugoslovanski peveci, ki so dosegli doslej najboljši uspeh.

Med basisti si delita prvo nagrado jugoslovanski pevec Tomislav Neralič iz Zagreba in Miroslav Cangalović iz Beograda. Prvo nagrado za tenor je razsodišče soglasno in z aplaudiranjem prisodilo Janezu Lipušku iz Ljubljane.

Ker pa so tudi ostali jugoslovanski peveci dosegli odlične uspehe, se je razsodišče takoj odločilo podeliti še eno prvo nagrado, ki jo je razdelilo na tri dele. To nagrado so dobili Ratimir Deloriko — tenorist iz Zagreba, Rudolf Francel — tenorist iz Ljubljane in Jan Ritwelt iz Amsterdama.

Od tenoristov je dobil drugo nagrado mladi jugoslovanski pevec Jeronim Zumez iz Zagreba.

Vsi jugoslovanski peveci so prišli v finalno tekmovalno za veliko čestno nagrado. To finalno tekmovalno bo 21. maja. Natečaj je prirejen v mestnem gledališču in obseva navdušeno pozdravlja sleherni nastop jugoslovanskih pevcev.

Sožalje zvezne vlade ob smrti patriarha Gavriila

Vlada FLRJ je izrazila sožalje arhiepiskopskemu sinodu srbske pravoslavne cerkve ob smrti patriarha Gavriila.

VREME

Napoved za sredo 10. maja: Sončno z naraščajočo oblačnostjo. Krajne plove. Temperatura brez bistvene spremembe.

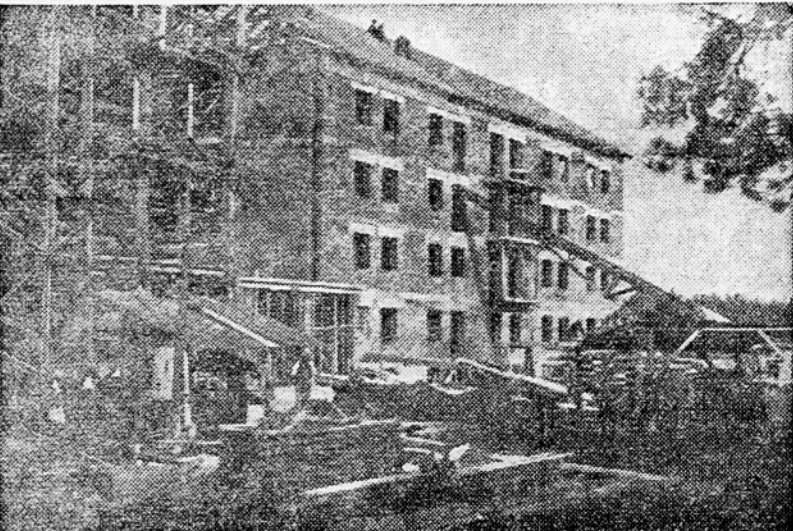


Ljubljana je na dan zmage 9. maja 1945 z nepopisnim navdušenjem in radostjo sprejela naše zmagovite borce. Nad 100.000 ljudi se je zgrnilo na Kongresni trg, kjer je bila svečana manifestacija.

V Strnišču pri Ptujju raste

NOVO SOCIALISTIČNO MESTO

Vzporedno z graditvijo tovarne aluminija Strnišče pri Ptujju, ki bo ena izmed največjih tovarn te vrste v Evropi, rastejo v njeni bližini tudi moderni stanovanjski bloki za delavce in uslužbence podjetja. Tako se razvija jedra 7 km od Ptujja veliko stanovanjsko naselje, iz katerega bo v nekaj letih nastalo moderno socialistično mesto z vsemi potrebnimi napravami, ki bo imelo verjetno več prebivalcev kakor Ptuj. Spritno obsežnih načrtov se v Strnišču radi pošaljijo:



Ena izmed stanovanjskih hiš za delavce v Strnišču

»V bodoče ne bomo več rekli »Strnišče pri Ptujju, ampak Ptuj pri Strnišču...« Krajino, ki leži levo od železniške proge Pragersko-Ptuj, je leta 1947. še zaraščal divji gozd borovjaka, grmovja in hrastovja. Zepela je sekira ter začela redčiti ta gozd in pripravljati prostor zidarijem in delavcem »Gradišca«, ki so začeli tud kopati temelje prvim stanovanjskim zgradbam. Dolge, dvonadstropne bele hiše s prijetnimi balkoni na sončno južno stran so se nagle rasti iz tal. Doslej je popolnoma zgrajenih in tudi že obljubljenih 8 takih stanovanjskih blokov. Šest stavb, med njimi eno trnadstropno, še gradijo. Vendar so tudi te hiše že skoraj pod streho. Krovci hitijo in »polagajo« zadnje strešnike na strešne konstrukcije. Razen teh velikih hiš za družinska stanovanja bodo še letos dogradili tri stanovanjske bloke tako imenovane »sam-

ske domove«, namenjene za stanovanja samcem. V dveh »domovih« bo našlo prostora po 100 ljudi, tretji trnadstropni blok pa bo lahko sprejel v svoje okrilje 250 samskih delavcev in uslužbenecv strniške tovarne aluminija.

Na tem velikem torišču gradbenega dela, kjer se delovnim ljudem ustvarjajo pogoji visokega življenjskega standarda, so postavili mladi zidarji tudi že temelje in prve zidove druge pomembne stavbe: velike restavracije za delavce in uslužbence strniškega

stomilijonskimi vsotami. Vodstvo gradbenega podjetja seveda pazi na najboljšo delovno organizacijo, na racionalno izrabo materiala in pravilno razporeditev delovne sile. Vidni uspehi dela inženirjev, delavcev in tehnikov so graditeljem v veliko zadoščenje. V novih stanovanjskih blokih, ki se belijo med vitkimi bori in hrasti, je našlo doslej že 1000 ljudi lepa in prijetna stanovanja, ki so dvosobna, trisobna ali štirisobna. Stanovanja so parketirana ter opremljena z vsemi sodobnimi napravami: popolno električno in vodno napeljavo, centralno kurjavo, kopalnicami in vsemi pritliklinami. Posamezni stanovanjski blok imajo po 18 ali 24 družinskih stanovanj, do katerih vodijo po tri stopnišča v enem bloku. Med drugim je značilnost novih stavb tudi v tem, da imajo prečne nosilne zidove ter vdolane dvojne oknice, ki se hkrati odpirajo.

Vseh 14 doslej zgrajenih stanovanjskih blokov bo sestavljalo tako imenovani prvi »stanovanjski center«. To pa je šele zametek bodočega socialističnega mesta. Po načrtih nameravajo namreč v prihodnjih letih zgraditi še osem takih skupin blokov ali »centrov«. Tako bo nastalo pravo mesto s trgovinami, gostinskimi lokali ter vsemi uslužbnimi podjetji, ki so potrebni za življenjski standard. Bodoče »mesto« se bo razvijalo od glavne strniške ceste »magistrale« (ki je delno že tlakovana in zvezana s ptujsko cesto) proti severu ter bo imelo po regulacijskem načrtu, ko bo dograjeno, okrog 10.000 prebivalcev.

Nesto delovnih rok napenja v delovnem vrvežu svoje mišice pri graditvi novega socialističnega mesta v Strnišču. Njegov glavni projektant pa je inž. Danilo Fürst, arhitekt Projektivnega zavoda Slovenije. Hkrati z graditvijo velike tovarne aluminija v Strnišču se je v njegovi bližini rodilo tudi novo mesto, ki bo zgovoren dokaz naše velike ustvarjalne sile in graditve srečnejše bodočnosti delovnim ljudem.

Investicije za vsa ta gradbena dela so seveda velike in je treba računati

ŽEPOVSKA ZADRUGA JE PRVA KONČALA SETEV v radgonskem okraju

Med vznožem Slovenskih goric in mejno reko Muro se razprostira slikovita Apaka kotlina z vasmi Zepovci, Ziberci, Crnci in Konjišče, ki so skrobo v celoti vključene v kmečko delovno zadrugo »Franca Rozmana-Staneta«. Okrog 790 ha meri zadruga zemlja z obilnicami vred, v zadrugi je 510 članov, od katerih jih je nekaj nad 200 za delo sposobnih.

V majske soncu se kopljejo zadruga polja, posejana z ržjo, pšenico, ječmenom, ovsem in krompirjem, v plasnih cvetnih barvah se blešče med hišami sadovnjaki. Pomlad, ki je zavela v vsej svoji lepoti nad pokrajino, je prinesla žepovski zadrugi mnogo nade, da trud, ki ga vlagajo zadrugniki v setev, ne bo ostal brez uspeha. Rž, ki pravkar vzcvetava, kaže zelo lepo, prav tako tudi pšenični posevi. Žepovski zadrugniki so do 1. maja posadili ves krompir, koruzo, fižol in vse ostale spomladanske kulture kljub znatnemu povečanju setvenih površin. Zadruga je prva končala setev v radgonskem okraju. Žepovska zadruga pa posveča tudi živinoreji veliko skrb. Trenutno redi 220 govedil, do konca leta bo povečala število goveje živine na 341, prašičev pa na 921. Brigadir živinorejske brigade tov. Franc Likar se zelo trudi, da bi zadruga v živinoreji žela čim večje uspehe. Velike zaslug pri razvoju zadruga in posebno živinoreje imata tudi zadrugnika Viktor Rožman in Stefan Lebar.

Letos nam bo treba krepko prijeti za delo, da izpolnimo visok proizvodni plan, pravi predsednik zadruga Leskovec Franc. Za to so nam jamstvo naši zavedni zadrugniki, predvsem pa 60 članska partijska organizacija. R. J.

Obdelovalna zadruga v Kotljah je prejela prehodno zastavo

Dne 1. maja je prejela obdelovalna zadruga v Kotljah prehodno zastavo kot najboljša v slovenjgraškem okraju. Ko se je letos začelo medzadrugno tekmovalje, je zadruga v Kotljah sprejela tekmovalno napoved zadruga v Vuhredu. V doseganju tekmovalne je dosegla prav lepe uspehe. Vsa zadrugnika je znanjen s proizvodnim planom zadruga. Brigade in desetine tekmujejo uspešno med seboj. Književodstvo je urejeno in na tekmočem. Letos so vzredili 8 glav goveje živine, 20 prašičev in 20 ovac. Državi so oddali več kakor 2000 kg goveje živine in dva pitanca, razen tega pa so izpolnili za prvo četrtletje svoje obveznosti glede oddaje mleka in jajc.

Ceprav jim primanjkuje delovne sile, pripravljajo gradnjo bleva za 40 glav goveje živine. Mnogo truda so vložili tudi v elektrifikacijo zadruga, saj jim bo sedaj elektrika lajšala delovne napore. Spomladansko setev izpolnjujejo po planu in so jo doslej opravili že 60%.

—lk

Nad pregrado hidrocentrale v Mostah bo že v avgustu umetno jezero

Ze včeraj smo poročali, da je v ponedeljek začel obratovati drugi agregat nove hidrocentrale »Savica«. S tem je delovna skupina podjetja »Hidromontaža« pod vodstvom Rudija Cebaska pet dni pred rokom izpolnila svojo obveznost, ki jo je sprejela v potrditev 1. maja.

V prvomajskem tekmovalju so zadnji mesec pospešeno napredovala tudi dela na gradbiščih drugih hidrocentral v Sloveniji, in to kljub slabemu vremenu. Naglo napredujejo zlasti betonška dela na gradbišču hidrocentrale Vučenica. Delavci podjetja »Gradišca« betonirajo sedaj obalni oporni zid in gradijo že prvi turbinski steber.

Na gradbišču hidrocentrale Moste bodo popolnoma dovršili vsa dela v velikem tlačnem rovu od dolinske pregrade do strojnice. Do 1. maja bo ta rov v vsej dolžini obložen s torkretnim ometom. Ze prihodnji mesec bodo prispeli v Moste prvi delavci podjetja »Hidromontaža«. Do začetka avgusta bodo montirali zapornico. Gradbeni delavci bodo medtem izvršili poslednja dela na dolinski pregradi. Tako bodo v začetku avgusta prvi za polzku zaprli zapornico, da bo nastalo umetno jezero, dolgo 7 km. Iz tega umetnega jezera bo voda še letos odtekla po tlačnem rovu do strojnice in pognala prvi dve turbini.

Na Pohorju so frontovci začeli

BITKO ZA LES

Iz slovenjgraškega okraja bi moralo po planu 300 frontovcev v gozdove na sečnjo. Zaradi nerazumevanja in neaktivnosti odborikov osnovnih krajevnih organizacij Fronte pa je akcija izvedena nezadovoljivo. Doslej je odšlo v planino na Orlico nad Vuhredom šele 70 frontovcev. Okrajni štab se je pravočasno lotil dela, tudi sektorski funkcionarji so pridno pojasnjevali na terenu. Izkušnje lanskoletne akcije so bile dobra šola — letos so pri podjetju LIP in Gozdni manipulatorji Marenberg začeli pravočasno s pripravi na namestitev brigade, za prehrano in prevoz.

Večina odborikov po krajih slovenjgraškega okraja se postavlja na oportunistično stališče, da sploh ni več ljudi, ki bi mogli za en mesec v gozd. Dejstvo pa je, da pride tu na

enega delovnega človeka še vedno po 1.20 ha obdelovalne zemlje — to pomeni, da bi bilo še možno sprostiti zdej, ko se setev že končuje, najmanj toliko ljudi. Kot najboljši so se pri zbiranju frontovcev doslej izkazali v Dravogradu, Guštanju in Slovengradcu, pa tudi v Prevaljah. Oportunističen odnos pa so zavzeli do tega vprašanja zlasti v Mežici, kjer trdijo, da je nemogoče sprostiti eno desetino ljudi. V Marenbergu je odšel židane volje v brigado tudi sicer z delom preobložen sekretar OF tov. Franc Levanič, ki je znan v okraju kot eden najagilnejših sekretarjev. Tudi tovariš Ludvik Vezovnik, član IOOF iz Dravograda se je odzval želji Fronte.

Sto novih kmečkih delovnih zadrug na Hrvaškem

V prvomajskem tekmovalju je bilo osnovanih na Hrvaškem okrog 100 novih kmečkih delovnih zadrug, razen tega pa so se okrepile številne že obstoječe zadruga s pristopom velikega števila novih kmečkih gospodarstev.

Najlepši uspehi so bili doseženi v virovitiškem okraju. Tu je bilo ustanovljenih 11 novih zadrug, v katere se je vključilo 515 gospodarstev, 28 že obstoječih zadrug pa je sprejelo za člane 985 novih, privatnih kmetov. M. B.

Vsak dan nove frontne brigade

Včeraj je odšla iz Ptujja že druga frontna brigada z 80 frontovci na delo v gozdove okrog Crne. V soboto 13. maja pa bo iz ptujškega okraja šla še tretja frontna brigada, približno s 150 brigadirji izpolnjevati naš gozdarski plan.

Danes pa lahko pohvalimo tudi Ljutomerčane. Včeraj je tudi njihova brigada kar s 340 frontovci odšla na delo v ribniške gozdove. Plan za vključitev v prvo frontno brigado so Ljutomerčani presegli za 2 odstotka.

Včeraj je bil najboljši strojevodja Belič, danes bo Slanovec,

kdo bo pa jutri prvi?

Na velikih ranžirnih postaji v Zalogu so za prve tri dni tega tedna sestavili nov prav poseben vozni red. Tekmovalje za čim večjo obremenitev lokomotiv zanjima vse stare »mačke« — posebno strojevodje težkih, pa tudi lahkih lokomotiv ter kurjače.

Včeraj okoli 1. ure popoldne sta odpeljala z zaloške postaje dva udar-

peljala ne le najtežji maršrutni tovorni vlak, kar jih je kdaj koli zdrselo po domačih železniških tirih, pa tudi v drugih državah. Na zaloški ranžirni postaji dobro vedo, da so se v Ameriki, deželj rekordov, svoj čas ponasili, da vozijo tovarne vlake po 3600 ton. Koliko naših strojevodij je v zadnjih dneh vozilo še težje vlake



Včeraj ob 13.33 je Tone Belič odpeljal iz Zaloga vlak, sestavljen iz 179 vagonov, ob 17.25 pa je že prispel v Zagreb. Vozni čas je skrajšal za 1 uro in 16 minut.

nika — strojevodja Anton Belič in kurjač Martin Mauko — okoli 4446 ton težak vlak, ki je bil sestavljen iz 179 vagonov. Tja proti Zagrebu ga je potegnila težka lokomotiva 06-024, s katero Tone Belič in njegov kurjač po navadi vozita brzovlak. Ves zamazan in poten se je strojevodja Tone pred odhodom tega najtežjega tovarnega vlaka v naši državi še zadnjič smukal okoli svojega stroja, ga sem in tja potipal s kladivom ter čakal, da bodo k dolgi kači vagonov priklopili nove. Oba, Tone in Martin sta bila ponosna, kajti zavedala sta se, da bosta za Savo po ovinkih proti Zidanemu mostu in dalje proti Zagrebu bosta

zato, da bi naše železnice izpolnile petletni plan prevoza že v štirih letih! Preden so naši železničarji začeli to zmagovito tekmovalje, so na zaloški postaji le težko verjeli, da njihove lokomotive zmorejo tudi tako težak tovor. Toda strojevodji Cuku, ki je bil prvi, in strojevodjem Voletu, Snofu in Beliču bosta danes in jutri sledila še dva druga strojevodji. Jože Slanovec bo danes s kurjačem Jožem Rozmanom popeljal v Zagreb še težji tovarni vlak. Jutri ga bo skušal prekositi strojevodja Ljotje Hajdrihar! Serija jugoslovanskih rekordov se ni zaključena. Še traja junaško tekmovalje med našimi strojevodji, kdo bo najboljši!

Prepotrebna ustanova OZN

Mednarodni dečji fond, v katerem ima Jugoslavija aktivni in pasivni delež, je ena izmed redkih akcij OZN, ki se lahko ponašajo z velikimi uspehi in s prispevanjem k medsebojnemu spoznavanju in zbliznavanju narodov. Ustanovljen od Generalne skupščine OZN z namenom, da pomaga pri preskrbi in zdravstveni zaščiti otrok v deželah, ki so najbolj trpele v vojni, je postopno razširil svoje delovanje tudi na gospodarsko nerazvite ali slabo razvite dežele ter začel dobavljati tudi razne surovine, medicinski in sanitarni material itd. Tako se je kmalu razvil v široko akcijo, katere namen je, ustvariti krepke osnove za razvijanje otroške zaštite po vsem svetu. Mednarodni dečji fond podpira sedaj že 14 držav v Evropi, 18 v Aziji, 4 v Afriki, 4 v Severni, in 16 v Južni Ameriki. Do konca 1. 1950 bo potrežil za pomoč otrok nad 145 milijonov dolarjev. Jugoslavija je prispevala do sile v njegov fond že 949.000 dolarjev v gotovini in 18 milijonov 790.000 din v živilih.

Na sedanjem zasedanju socialne komisije OZN pa je bilo na veliko presenečenje mnogih postavljeno vprašanje, ali naj se Mednarodni dečji fond ukine ali podaljša. Ameriška delegacija, ki sta jo podpirali tudi delegaciji Velike Britanije in Kanade, je namreč predložila resolucijo, naj se namesto dosedanjega Mednarodnega dečjega fonda ustvari popolnoma novo telo, s čisto drugačnimi smernicami in obsegom dela. OZN naj bi ne nudila več neposredne gnotne podpore, ampak samo nasvete, štipendije, načrte in podobno.

Jugoslavija, ki je videla v Mednarodnem dečjem fondu koristno sredstvo za mednarodno sodelovanje, je skupno s francosko delegacijo ob podpori predstavnikov Indije, Brazilije in Turčije izdelala resolucijo, ki izreka priznanje fondu za njegovo dosedanje delo in hkrati zahteva, naj se dosedanja oblika sodelovanja in podpiranja ohrani še nadalje in celo še poglobi. Na trditve ameriškega delegata, da Mednarodni dečji fond podpira samo okrog 10 milijonov otrok, dočim je pomoči potrebnih okrog 600 milijonov, je jugoslovanski delegat odgovoril, da je fondova pomoč zanesljiva, da odvisna od sredstev, s katerimi razpolaga. Ko je ameriška delegacija uvidela, da je večina za jugoslovansko-francosko resolucijo, je kanadska delegacija predložila novo resolucijo, ki navidežno sicer priznava nadaljnji obstoj Mednarodnega dečjega fonda, izpreminja pa njegovo sedanjo obliko dela. Toda tudi ta poizkus se ni posrečil. Jugoslovansko-francoska resolucija je bila sprejeta z 10 glasovi; proti so glasovali delegacije ZDA, Velike Britanije in Kanade, glasovala pa so se držali predstavniki Avstralije, Južnoafriške Unije in Danske.

Cepprav so bile v resoluciji vnešene določene spremembe, ki razširjajo delo Mednarodnega dečjega fonda, vendar bistvo njegove aktivnosti ni izpremenjeno. Mednarodni dečji fond bo ohranil še nadalje svojo samostojnost in svojo administracijo, ki sta ga doslej obhvarovali birokratizma in mu omogočili, da je postal operativni in učinkovit organ OZN.

Izd volitev v bernskem kantonu

BERN, 8. maja (Tanjug). Danes so bili objavljeni rezultati včerajšnjih volitev v bernskem kantonu za pokrajinski parlament.

Agrarna stranka je izgubila 5 mandatov in ima sedaj 79 mest v parlamentu. Socialisti so obdržali svojih 68 mandatov, liberalci pa so dobili 6 novih, tako da imajo sedaj skupno 32 poslancev. Ostalih 15 mandatov odpa- de na manjše skupine. Komunistična partija je izgubila vse 3 mandate v parlamentu bernskega kantona, ki obsega petino švicarskega ozemlja.

Londona policija napadla udeležence prvomajske proslave

LONDON, 8. maja (Tanjug). London- ska konfetijska policija je včeraj na Trafalgar Square napadla 6000 delav- cev manifestantov na prvomajski proslavi, ki jo imajo v Britaniji tradicio- nalno v prvem majskem tednu. Pre- pla je veliko število manifestantov, med njimi tudi več žena. Nad 60 de- lavcev je bilo aretiranih.

Skrajni čas je, da preneha hladna vojna

Zeneva, 8. maja (Tanjug). Danes se je v Zenevi začelo tretje zasedanje Svetovne zdravstvene organizacije, ki jo sestavljajo zastopniki 60 držav. Pri otvoritvi je bil navzoč tudi generalni sekretar OZN Trygve Lie, ki potuje po Evropi. V otvoritvenem govoru je Trygve Lie poudaril, da sedanja deli- tev sveta in politični bloki velesil ogrožajo svetovni mir. Zato je skrajni čas, da se vsi, ki delajo za mir, zdru- žijo v svojih naporih, da bi napravili konec hladni vojni. Trygve Lie je ome- nil tudi svoj predlog za sklenitev 20letnega pakta miru med članicami Združenih narodov.

Generalni sekretar OZN Trygve Lie bo odletel v četrtek iz Prage v Moskvo v posebnem letalu, ki mu ga

je dala na razpolago sovjetska vlada. To so danes sporočili v Zenevi, kjer je Lie prisostvoval seji skupščine sve- tovine organizacije za zdravstvo.

ZSSR zapustila že 26 ustanov OZN

Lake Success, 8. maja. (Un. Press). Sovjetski delegat Černišev je zapustil statistično komisijo OZN, ko je komi- sija s 6 glasovi proti 2 zavrnila so- vjetski predlog, da se izključi Ku- mintangov delegat. Skupaj s Černišev- om je zapustil komisijo tudi češko- slovaški delegat Nosek.

Protest ameriških progresivnih pravnikov zaradi izključitve naših

New York, 8. maja (Tanjug). Pro- gresivno združenje pravnikov ZDA je na svoji letni skupščini obsodilo ne- enakopravno ravnanje vodstva medna- rodnega združenja demokratičnih prav- nikov do jugoslovanske organizacije pravnikov, ki so jo oktobra 1949 iz- ključili iz te mednarodne organizacije. In sporočilo, da bodo na bodočem kon- gresu ali sestanku mednarodnega zdu- ženja demokratičnih pravnikov glosa- vali za ponovni sprejem jugoslovans- ke sekcije pravnikov v članstvo te organizacije.

Na skupščini so sprejeli tudi reso- lucijo, v kateri pozivajo vlado ZDA, naj takoj prizna vlado LR Kitajske in naveže z njo normalne odnose. V re-

soluciji se popolnoma strinjajo s pre- logom Trygve Lieja o sklicanju po- sebnega sestanka Varnostnega sveta, na katerem bi razpravljali o neresenih vprašanjih Združenih narodov in na- pravili konec nenaravnemu položaju, v kakršnem se nahaja Organizacija Združenih narodov.

Progresivni ameriški pravniški obsa- jajo nadalje kopčenje atomskih bomb v ZDA in Sovjetski zvezi in zahteva- jo, naj se atomsko in drugo orožje za množično ubijanje prebivalstva postavi izven zakona. Obsodili so tudi proti- komunistično tako imenovano »rdečo kampanjo« v ZDA, ki resno ogroža državljanske svoboščine v ZDA.

Kampanja za prepoved Komunistične partije Zahodne Nemčije

Bonn, 8. maja (Tanjug). Po sporo- čilu Tassa, da je repartizacija nemških ujetnikov iz ZSSR končana, in po iz- javi zahodnonemškega kanclerja Ade- nauerja, ki je izrazil sum o verodo- stojnosti navedb tega poročila, se je začela v Zahodni Nemčiji ostra kam- panja za prepoved Komunistične par- tije Nemčije. Kakor poročajo tuje agencije, je dalo povod za to kam- pa-

njo vladajočih strank v Zahodni Nem- čiji dejstvo, da komunistična partija podpira Tassove navedbe. United Press poroča, da je krščanskodemokratska stranka, ki ji pripada tudi zahodno- nemški kancler Adenauer, zahtevala, naj bi sprejeli zakon o odstranitvi ko- munističnih poslancev iz parlamenta. Pravosodno ministrstvo pa bo kmalu objavilo zakonski osnutek, po katerem bo ustanovljeno vrhovno federalno so- dišče, čigar prva naloga bi bila, da postavi Komunistično partijo izven za- kona. Ta zakonski osnutek predstavlja prvi del ukrepov, o katerih so se že pred dnevi sporazumeli krščanski de- mokrati, svobodni demokrati in soci- alisti.

V nekaj vrstah

FRANKFURT, 8. maja. Ameriška vi- soka komisija v Nemčiji je danes spo- ročila, da je 8 uradnikov poljskega konzulata v Frankfurtu prosilo pri nemških oblasteh za politični azil.

MOSKVA, 8. maja. Generalni se- kretar gospodarske komisije OZN za Evropo Gunnar Mirdal je prišel v le- talom v Moskvo. Namen njegovega obiska sovjetski vladi je, da bi pre- učil težave v trgovini med vzhodom in zahodom.

DAMASK, 8. maja. Na sličniji seji je vlada Kelela el Azema sklenila, da bo podala ostavko. Ostavka pa ne bo uradno objavljena, dokler ne bodo se- stavili nove vlade. Tega ukrepa so se poslužili, da bi se izognili morebitnim neredom. Pričakujejo, da bo mandat za sestavo nove vlade poverjen vnovič Kaledu el Azemu.

RIM, 8. maja. Danes se je začelo v Rimu redno zasedanje Sveta OZN za kmetijstvo in prehrano, na tem zasa- danju bodo razpravljali o sklicanju re- gionalnih konferenc in o premissitvi sedeža organizacije iz Washingtona v Rim. Računajo, da bo zasedanje tra- jalo 10 dni.

RIM, 8. maja. Približno 4000 študen- tov vseučilišča v Sassari je zavzelo danes vse prostore vseučilišča, da protestirajo proti šolskim oblastem, ki nečesto ukiniti pristojbin za redne iz- pite. Iz solidarnosti so tudi študenti drugih italijanskih pokrajin sklenili, da bodo jutri na vseh visokih solah v Italiji zapustili predavanja za eno uro.

STOCKHOLM, 8. maja. Na Estons- kem se nadaljuje čistka na vodilnih položajih. Potem ko so prejšnji teden odstavili predsednika državnega sveta, njegovega namestnika, zunanjega in pravosodnega ministra, je bil danes odstavljen še notranji minister.

ZSSR je zapustila tudi komisijo za statut žensk, ki je imela svoj prvi se- stanek. Šef sovjetske delegacije Malik je sporočil, da ZSSR ne bo poslala v komisijo svojega predstavnika.

Sovjetska zveza je doslej zapustila že 26 ustanov Združenih narodov.

Pred konferenco treh zunanjih ministrov

PARIZ, 8. maja. Ameriški zunanji minister Acheson, ki se mudi v Pari- zu, je imel danes prve razgovore s francoskim ministrom Schumanom. Posvetovanj se udeležujeta tudi fran- coski in ameriški visoki komisar za Nemčijo ter zastopnik Marshallovega načrta Harriman. Jutri odpotuje Ache- son v London, kjer bo imel razgovore z angleškim zunanjim ministrom Be- vinom. Vsi tri razgovori so v zvezi s pripravami za konferenco treh zuna- jnih ministrov zahodnih velesil in držav Atlantskega pakta.

Izrael za neposredna pogajanja z arabskimi državami

TEL AVIV, 8. maja (Reuter). Izra- elska vlada je danes sprejela predlog komisije OZN za pomirjenje v Pale- stini. Da začne pod okriljem komisije neposredna pogajanja z arabskimi drž- avami za sklenitev miru.

Podoben predlog je poslala komisija vladama Egipta in Sirije, ki sta te dni obvestili komisijo, da sprejemata njen predlog s pogojem, da bo izra- elska država izvajala resolucijo OZN iz leta 1948. Se pravi, sprejela nazaj arab- ske begunce.

Umrla je ameriška pisateljica Smodley

OXFORD, 8. maja (Ass. Pr.) V 56. letu življenja je umrla znana ameri- ska književnica Agnes Smodley. Zaradi svojega naprednega stališča in podpi- ranja osvobodilne borbe kitajskega ljudstva so Agnes Smodley lani obto- žili, da je »komunistični vohun«.

Frontne organizacije v Črni gori črtnijo goro do 13. julija

Člani Ljudske fronte v Črni gori so imeli letos v prvem četrtletju nad 1.500.000 prostovoljnih delovnih ur in od tega samo med tekmovalcem pred volitvami skoraj dve tretjini. Mnogo članov se je pred volitvami vključilo tudi v proizvodnjo. Samo meseca fe- bruarja in v prvi polovici marca je nastopilo stalno službo v raznih pod- jetjih nad 1350 članov frontnih de- lovnihih brigad.

Od volitev se je tekmovanje podal- šalo do 1. maja, potem pa so na ple- narnih sestankih vodstev vseh mno- žičnih organizacij v nekaterih okrajih sklenili, naj se tekmovanje podaljša še do 13. julija — dneva črnogorske ljudske vstaje. To podaljšanje tekmo- vanja so sklenili najprej v Plevlju in je mestni ljudski odbor povabil na tek- movanje vse mestne ljudske odbore v Črni gori.

Tekmovanje kmečkih obdelovalnih zdruag Bosne in Hercegovine

V Bosni in Hercegovini je 314 kmečkih ob- delovalnih zdruag podpisalo pogodbo o medsebojnem tekmovalstvu. Tekmova- nje zdruag je najbolj razvito v tuzlan- ski in mostarski oblasti, kjer tekmuje zdaj 255 zdruag. Po vsej republiki se v tekmovalce vključujejo nove zdu- rge.

V Novem mestu so razglasili udarnike

Pri bazi cest, ki spada pod operativ- no vodstvo republiškega cestnogradne- nega podjetja Ljubljana, so v soboto 6. maja imeli pomembno slovesnost. Na predlog sindikalne podružnice so na ta dan v podjetju razglasili prve štiri udarnike, ki so se najbolj odli- kovali pri delu. To so tov. Franc Pr- par, Franc Bobnar, Jože Bobnar in Pa- vel Travnik. Ti štiri tovariši, ki so zaposleni v kamnolomu pri napravi gramoza, so mesec dni redno prese- gali normo za 50 do 50%, pri tem pa so imeli najbolj pravilno pripravljen gramoz.

Posvetovanje knjižničarjev

Odnos ljudskih odborov do knjižnic se mora zboljšati

Z zglede poizvednostjo oprav- ljaajo knjižničarji svoje težko in mno- go premalo priznano delo. Vsak od njih opravlja odgovorno delo ljudske- ga prosvetnega delavca, poleg tega pa je še čuvar dragocene ljudskega pre- moženja. Posebno v študijskih knjiž- nicah so zbrani zakladi neprecenljive vrednosti. Pri vsem tem odgovornem delu pa morajo knjižničarji prema- govati številne težave, ki kažejo, da javnost ne ceni dovolj pomena javnih knjižnic, niti študijskih, še manj pa ljudskih. Drugače pač ne bi bilo mo- goče, da skoraj vse knjižnice silno trpe zaradi nezadostnih prostorov.

Kaj danes naše knjižnice najbolj potrebujejo, o tem so temeljito raz- pravljali naši knjižničarji na sobot- nem posvetovanju v univerzitetni knjižnici v Ljubljani. Zbralo se je sko- raj sto knjižničarjev iz vse Slovenije in vseh vrst knjižnic. Posvetovanje je vodil upravitelj univerzitetne knjiž- nice dr. M. Rupeš.

Kot prva je poročala o stanju ljud- skih knjižnic tov. Menecina, ki vodi tudi ljudsko knjižništvo pri Ljudski prosveti. Kot primer, kako je z ljud- skim knjižništvom na deželi, je na- vedla stanje v šostanskem okraju. Ta okraj ima približno 40.000 prebivalcev. V okraju je 40 knjižnic, ki imajo skup- no okoli 22.000 knjig. 23 knjižnice ima manj ko po 100 knjig. Okrajna knjiž- nica ima nekaj nad 1000 knjig. Naj- večji promet je imela okrajna knjiž- nica, ki je lani imela 985 bralcev in je izposodila 3950 knjig. Toda samo štiri knjižnice imajo lastne prostore in tudi knjižne omare, druge pa so brez prostorov ali brez omar, 10 knjiž- nic pa nima ne prostorov in ne omar. Podobno je tudi v drugih okrajih. Nujno je, da se krajevni, a tudi okraj- ni ljudski odbori bolj zavedajo svoje dolžnosti do knjižnic. Odnos ljudskih odborov do knjižnic se mora zboljšati ali pa ljudska prosveta ne bo napre- dovala tako, kakor bi bilo želeli.

Nato je referiral tov. Novak iz Cel- je o zgradbah za knjižnice in o knjiž- ničnih prostorih. Navedel je nekatere posebno drastične primere nezadostnih prostorov za knjižnice, zlasti je opi- sal žalostni primer mariborske studij- ske knjižnice.

Sledil je referat tov. Boga Preglja o opremljenosti knjižnic in o tipizirani iz- delavi omar in polic za knjižnice. Na- podlagi skrbno izdelanega gradiva je navedel smernice za bodočo opremo knjižnic. Samo želeli je, da bi nje- gov referat služil vsem ljudskim od- borom kot navodilo, po katerem bodo skrbeli za opremo knjižnic.

Uspešna bitka proti jetiki v ptujskem okraju

Množično protituberkulozno delo, ki ga organizira in vodi Rdeči križ Slo- venije, je v ptujskem okraju dolgo časa životarilo in se ni moglo prav razviti. Ko so pa reorganizirali odbor okrajne protituberkulozne sekcije RKS v Ptuj, vključili vanj nove in zaved- ne aktiviste ter spoznali, da brez te- renskih aktivov ni množične protitu- berkulozne borbe, se je to važno de- lo v zaščito ljudskega zdravja kaj hitro razširilo in obogatilo.

Predvsem se je izkazala tovarna aluminija v Strnišču, ki je ustanovila svoj obratni protituberkulozni aktiv in začela med delavstvom te velike to- varne s protituberkuloznim zdravstve- no-prosvetnim delom. Lepo urejen Stenčes seznana stalno delavstvo z najrazličnejšimi problemi v zvezi z jetiko, predvsem pa o načinih, kako si varuje lahko delovni slovesi zdravje pred to nevarno morilko. V tovarni se s zdravstveno-prosvetnim delom in s tovarniško pomočjo po tuberkulozi ogroženim in tuberkuloznim tovar- škim pridno vključujejo v tekmovalce med protituberkuloznimi sekcijami in aktivci.

Pa ne samo v tovarni v Strnišču, tudi v Grajeni pri Ptujju so ustanovili krajevni protituberkulozni aktiv in razvili živahno delovanje. Tu je prav marljiva v delu mladinka Lizika Mur- ko, ki je tajnica tega aktivca. Tudi tu- kaj so močno razvili zdravstveno pro- svetno delo, pa tudi tovarniško pomoč ogroženim družinam.

To sta dva zelo marljiva protitu- berkulozna aktivca, ki jih je zraven ostalih osnovala ptujska okrajna protituberkulozna sekcija RKS. V krat- kem pa ustanovila še nekaj novih ak- tivov, posebno v vinogradniških za- druah po Haložah, v vseh tovarnah pa bodo skupaj z okrajnim sindikal- nim svetom zadolžili vsaj enega člana sindikata za popularizacijo množične protituberkulozne borbe.

Dr. Jos. Msi

Z oglejskim vizitatorjem po Sloveniji

(1485—1487)

ČEZ GORENJSKO V SAVINJSKI ARHIDIJAKONAT

Na svojo tretjo vizitacijsko pot se je kaprulanški škof Pietro odpravil v ponedeljek 7. maja 1487. Poleg drugega spremstva je imel s seboj Kle- menta, vikarja iz St. Petra Slovenov (ob Nadiži), kot potnega vodnika in najbrž tudi kot potrebnega in koristi- nega poznavalca slovenskega in nem- škega jezika. Tega Klementa iz Loke je čedajski kapitel (pač tudi zaradi znanja slovenskega) imenoval 7. marca 1480 za vikarja v St. Petru prepe- Natsonem in Sciavonibus.

Prvi dan so napravili pot iz Cedadu v Tolmino, od koder so drugega dne opoldne prispeli v Grahovo (Gracchi), kjer so m. dr. jedli dobre postrvi, nato pa takoj nadaljevali naporno pot in ob sončnem zahodu prilišli v Selce (Celsch). V sredo (9. maja) so se za kosilo ustavili v Loku, potem pa takoj odjezdili dalje in dospeli v mrakom v Korpelje (Compelli) pri Krašnji. Tu so pili večerjati, spali pa so vsi — razen škofa — na slami in na golih tleh. Naslednjega dne so kosili (kozle- tino) na Vranskem (Francz) v gostlini Andreja Fenkosta, solanega moža, ki

je dosegel bakalavreat (nižja učna stopnja tistih, ki so se pripravljali za doktorat). Zvečer so prijezdili v Novo cerkev (Nova Ecclesia), prvo faro v Savinjskem arhidiakonatu (dosedaj so bili še na področju ljubljanske škofije). Prenočili so v župnišči, ki je bilo zaradi turških napadov spreme- njeno v pravo trdnjavo.

V petek (11. maja) so prišli na svoj cilj v Konjice (Gonobiez), kjer jih je župnik in arhidiakon Valentin veselo sprejel. V pestr vrsti so si sledile jedi: razne ribe, zlasti postrvi in druge, ki jim tam pravijo pisporca, Santonino jih drugod ni videl, podobne so ga jeguljam, kuhane so pod kožo rdečkaste barve in dajo prijetno in zdravo jed; iz nekoliko popačenega imena spoznamo v tej ribi našega pis- kurja (petromyzon fluviatilis). Tudi večerja je bila razkošna, da bi bila vredna kardinala.

Odslej je škof Peter posvečeval far- ne in podružnice cerkve, ki so jih Turki požgali, oskrnili in oplenili (zlasti oltarje z vzhodnimi dragocenimi reli- kvijami skrinjicami). Ponovna bla- goslovitev je bila potrebna tudi pri mnogih pokopališčih, ki so jih spre-

menili v zasilne tabore in so se tam vršili pogosto tudi boji in poboji. Naj- prej je prišla na vrsto podružnica v Lohach (Lozach), od koder so se vrnili h kosilu v Konjice. Dnevnik hvali iz- bane ribe, zlasti pa izčiščene rake in piškurje v zeljnih omaki; za konec je prišel na mizo masten kos nasolje- ne, na vodi kuhane, zelo okusne los-

sovine iz Donave. Po kosilu se je prišel škofu pokloniti konjiški ka- stelan.

Župnik in arhidiakon Valentin, ki o njem Santonino pravi, da je bil po postavi in čednosti velik mož, je ka- kor kak grad opešal in utrdil žup- nišče z dvema stolpoma, jarkom in nasipom. Izkopal je tudi vodnjak, sko-

zenj teče potok, tako da si lahko na- volni postrvi kar doma. V bližini so sijajni sadovnjaki, ima poleg desetine dobocke iz lastnih rodovitnih njiv in vinogradov; fara donaja 200 čekinov na leto. Župnik pa ima tudi težke iz- datke, ko mora skoraj redno vzdrže- vati najmanj 43 oseb (med njimi 9 duhovnikov) in 8 konj.

V nedejo (13. maja) je škof izvršil blagoslovitev cerkve sv. Mohorja in Fortunata na Gorci (Gertza). Kosili pa so bogato (vsa) 8 jedi) spodaj v vasi Cadram (Tschadra). Po obedu je bila tam birna; prešli so za zakra- ment nekateri že 70 let stari. Ceprav se je nabrala silna množica ljudi, je bil vendar arhidiakonov ugled tolik, da so se brez drenažij in pretravanja tih in skromno vrstili pred nogami škofa. Da bi kdo znal ob takih prilik- kah vzdrževati tak red, tega Santoni- no doslej še ni videl niti slišal, za kar se je škof župniku posebej za- hvallil.

Po končani birni in posvečtvi ča- dramske cerkve so se vrnili v Kon- jice, kjer so dobro večerjali m. dr. zajca, ki ga je ujel arhidiakonov lov- ski pes; ta je v zadnjih 7 mesecih naložil 28 zajcev in 17 lisic. Da je bil obed še prijetnejši in bolj slovesen, sta igrala dva godca na piščali.

Naslednjega dne je škof nanovo po- svetil cerkev in oltar v Poljčanah (Peltioch). Za kosilo pa so imeli iz- brane jedi v samostanu dominikank v Studenich (Studeniz). Opisujejo samo- stan, pravi dnevnik, da je bilo obzidje zanemarjeno, pa je bilo zato mogoče, da so pred leti Turki lahko vdrli v samostan, a ga niso zažgali, marveč le oropali kelihov in paramentov; nune so se zadnji hip skozi stranska vrata mogle rešiti v gozdove. Po deželnem običaju je imel samostan udobne sobe za goste.



Beljak

TEHNIKA „3T“ JE OBNOVLJENA

Ljubljana bo dobila nov spomenik narodnoosvobodilne borbe. Sicer je vsa Ljubljana največji in najlepši spomenik te junške dobe, vendar je prav, da se še posebej označijo mesta, ki so bila za uspešno delo v času borbe najbolj pomembna.

V ta namen bo ob peti obletnici osvoboditve odprta obnovljena tehnika — tiskarna Toneta Tomšiča v Subičevi ulici, ki je bila med vojno nevidna, a vendar močan sovraženik za sužnjevalce naše domovine, ko so njeni izdelki več kot pol leta preplavljali in hrabрили vs Ljubljano.

Organizirati tehniko v bloku, kjer je bila tudi italijanska kvestura, prav gotovo ni bila majhna stvar. Izvedbe te naloge se je bilo treba lotiti z vso premišljenostjo in iznajdljivostjo. Tako je imela centralna tehnika na razpolago tudi polilegalno gradbeno podjetje, ki je izdelal bunkerje, skladišča in druge objekte. Vsi pogoji so bili dani, ko je tov. Škerl pristal na to, da se v prostorih okrog tiskarne

jev. Uslužbenec pa je bil pošten Slovenec in tega ni javil oblastem, temveč le vodstvu književnice, ki je takoj nabavilo nekaj strojev na električni pogon, da večja poraba toka ne bo več sumljiva.

Ves grafični material, potreben za tiskanje literature, so tehniki dobivali iz legalnih podjetij, od koder so ga aktivisti nosili skrivaj na določene javke, kjer so ga dvigali drugi kurirji. Če bi ne bilo take množičnosti osvobodilnega gibanja in iznajdljivosti našega aktiva, bi tako komplicirano delo ne moglo teči nemoteno, kakor je teklo seveda s premagovanjem najrazličnejših zaprek.

Ko je prevzel vodstvo tehnike tovariša Petrač (Milan Škerlavaj), se je mreža tehnik še razširila, vendar »Tomsčevac« ni izgubila svojega pomena. Po pobudi tov. Strekija so začeli tiskati odrezke za kruh za ilegalce v Ljubljani. Nekaj so jih poslali tudi v Dolomitski odred, na kar so jih od tam prosili, naj ne režejo s kart odrezkov za mast, milo in drugo. No, kmalu je bila tehnična zmogljivost tiskarne tolikšna, da so lahko tiskali tudi ostale odrezke in na ta način ustregli tovarišem v Dolomitih.

Kvesturini so bili nekajkrat v književnici, a je signalna luč vsakokrat opozorila ilegalce na nevarnost, radovednost kvesturinov pa je zadostovala trditve, da je podjetje prevzela italijanska firma »Italba« in da njenih zastopnikov že precej časa ni blizu.

Tako je tehnika »3T« (tiskarna Tona Tomšič) delala in se borila dolgih sedem mesecev, razširila na deset tisoče brošur in še veliko več letakov. Koliko osebnih žrtev in težav je bilo premaganih, koliko naporov preostanih, lahko ve le tisti, ki je to doživljal ali vsaj živel v podobnih razmerah. Tovariši Florijan je šel s pogreba svoje matere naravnost v bunker. Našim tehnikom med borbo vsi napori in vse nevarnosti niso prihajale na misel in ponosni so bili, da jim je Partija zaupala take naloge.

Tehnika je po sedmih mesecih prenehala delati, ker je neznan denunciant izdal kvesturi, da se v Subičevi ulici 3 sestajajo komunisti. Italijani so takoj okoličili ves blok in začeli s preiskavo. V bunkerju sta bila ta čas



Za enotnost narodov Jugoslavije
v borbi za svobodo in srečno budočnost

Kvesturini so bili nekajkrat v književnici, a je signalna luč vsakokrat opozorila ilegalce na nevarnost, radovednost kvesturinov pa je zadostovala trditve, da je podjetje prevzela italijanska firma »Italba« in da njenih zastopnikov že precej časa ni blizu.

Tako je tehnika »3T« (tiskarna Tona Tomšič) delala in se borila dolgih sedem mesecev, razširila na deset tisoče brošur in še veliko več letakov. Koliko osebnih žrtev in težav je bilo premaganih, koliko naporov preostanih, lahko ve le tisti, ki je to doživljal ali vsaj živel v podobnih razmerah. Tovariši Florijan je šel s pogreba svoje matere naravnost v bunker. Našim tehnikom med borbo vsi napori in vse nevarnosti niso prihajale na misel in ponosni so bili, da jim je Partija zaupala take naloge.

Tehnika je po sedmih mesecih prenehala delati, ker je neznan denunciant izdal kvesturi, da se v Subičevi ulici 3 sestajajo komunisti. Italijani so takoj okoličili ves blok in začeli s preiskavo. V bunkerju sta bila ta čas

Tako je tehnika »3T« (tiskarna Tona Tomšič) delala in se borila dolgih sedem mesecev, razširila na deset tisoče brošur in še veliko več letakov. Koliko osebnih žrtev in težav je bilo premaganih, koliko naporov preostanih, lahko ve le tisti, ki je to doživljal ali vsaj živel v podobnih razmerah. Tovariši Florijan je šel s pogreba svoje matere naravnost v bunker. Našim tehnikom med borbo vsi napori in vse nevarnosti niso prihajale na misel in ponosni so bili, da jim je Partija zaupala take naloge.

Tehnika je po sedmih mesecih prenehala delati, ker je neznan denunciant izdal kvesturi, da se v Subičevi ulici 3 sestajajo komunisti. Italijani so takoj okoličili ves blok in začeli s preiskavo. V bunkerju sta bila ta čas



Eden izmed mnogih letakov, ki jih je razmnoževala tiskarna Toneta Tomšiča

NOVICE in zanimivosti

Najmanjši traktor za poljska dela
je dala na trg neka angleška tovarna. Opremljen je z gosenicami in motorjem z zmogljivostjo šestih konjskih sil. Tehta le 150 kg in vozi z brzino 5 km na uro. Porabi zelo malo bencina.

Aluminij iz prsti. Pri vedno večji uporabi aluminija v sodobni tehniki ni čudno, da se že začnejo bati za zalogo boksita, ki je glavna aluminijeva ruda. Zato so se začeli resno ukvarjati z mislijo, da bi kot osnovno surovino začeli uporabljati rdečo tropsko prst — laterit. Ta vsebuje marveč poleg železa tudi izredno visok odstotek aluminijevih spojin. Laterit pokriva živno skalo v tropskih predelih čisto več deset, celo čez sto metrov na debelo. Samo za Havajske otoke, Jamajko in otok Haiti so izračunali, da hranijo manj 350 milijonov ton laterita in to takega, ki vsebuje nad 50% aluminija. Zlasti ZDA in Kanada se zelo zanimajo za te velike, še povsem neizkoriščene zaloge.

Z vsega sveta

Graditev nasipov na Kitajskem. Več kot 3 milijone kitajskih kmetov je v zadnjih 5 mesecih gradilo nasipe in jeze na velikih rekah, da bi tako preprečili poplave. Skupno so v nasipe od rekah Jangce in Hoangho nasuli 210 milijonov kub. m zemlje. Ti nasipi segajo meter do meter in pol nad najvišjo gladino omenjenih rek. Doslej so kmetje izvršili 80% zemeljskih del na reki Jangce, 40% na reki Huaj in 45% na reki Hoangho. Ko bo vse delo opravljeno, bo ljudska vlada izročila kmetom 467 milijonov ton žita. Kmetje, ki se udeležujejo teh del, zaslužijo dovolj, da lahko vzdržujejo sebe in svoje družine. Menijo, da bo ta zemlja, ki bo obvarovana pred poplavo, nudila približno 10 milijonov kmetov in njihovim družinam zadostne množine življenjskih potrebščin. Kmetje se odločeno zavzemajo, da bi načrt za gradnjo nasipov predčasno izpolnili.

15.000 gledalcev na konjskih dirkah v Mariboru

Preteklo nedeljo je Klub za konjski šport Borec v Mariboru priredil prve kasaske in galopске dirke, na katerih so poleg domačih sodelovali tudi konji iz Ljubljane, Turnišča Ljutomera in Zagreba. Zanimanje za tekmovanje je bilo zelo veliko, saj se je do začetka prireditve zbralo nad 15.000 gledalcev. Najbolje uspehe v posameznih dirkah so zasedli naslednji konji:

v enovprežni heat vožnji za štiriletnice in starejše jugoslovanske kasaske na 1600 m je v prvem in drugem heatu zmagala Vidovka iz Kobilarne v Turnišču. Prvi je progro pretekla v 2:28, drugi pa v 2:37 min.

V ravni galopski dirki za triletnice in starejše konje brez porekla so nato tekmovali mladinci do 17 let. 800 m dolgo progo je prva pretekla Vrana (Borec) v 45 sekundah.

V enovprežni vožnji za triletnice in starejše konje nekasaskega porekla kmetijskih združenj in ekonomij, držav, njih posestev in zasebnikov je bil prvi na 2000 m dolgi progi Gidram (lastnik Milavec iz Maribora), v času 5:05 min.

V ravni galopski dirki za triletnice in starejše polnokrvne konje Jugoslovanske armade. Narodne milice in klubov za konjski šport je na 1600 m dolgi progi zmagala Zora (Borec) v času 1:58 minut.

V enovprežni vožnji za triletnice kasaske konje na 1800 m je prvi tekel skozi cili Tolmun (lastnik Rojs iz Ljubljane) v času 2:58.

V enovprežni handicap vožnji za triletnice in starejše kasaske konje na 2000 m je zmagala Proja (lastnik Slavič iz Buncenca) v času 3:25.

V ravni galopski dirki za triletnice in starejše polnokrvne konje na 1600 m je bil najhitrejši Pecovnik na Gerleju (Borec) v času 1:49.

Prireditve je bila zaključena s dvo-vprežno vožnjo za triletnice in starejše

jugoslovanske konje na 2400 m. Zmagala sta Proja in Tolmun v času 4:12 minut.

V Krškem bodo konjske dirke 14. maja

Klub za konjski šport Posavje priredi na dan 14. maja ob 14. konjske dirke na stadionu Matije Gubca v Krškem. Ker so na vse strani ugodne zelezniske zveze, zato pričakujejo številnega občiska prijateljev konjskega športa.

Tekmovalci so naprošeni, da pošljejo svoje prijave takoj.

Naši jahači v Rimu

Kakor smo že poročali, so se naši najboljši jahači udeležili velikih mednarodnih konjskih dirk v Rimu. Prvi so nastopili 29. aprila. Kljub hudi konkurenci sta Djordje Jovanović in Dusan Karan zasedla med 60 tekmovalci 18. oziroma 24. mesto.

Drugi nastop so imeli 2. maja v tekmovalcu za nagrado »Pincio«. Jovanović je z »Cromom« zasedel 18. mesto z istim časom kakor četrtolastiranski tekmovalci, vendar so ga podirte za preke postavile za 14 mest nazaj. Viljem Stanko je bil z enakim časom na 27. mestu.

Preteklo soboto je v skokih čez zapreke tekmoval Karan na Kondorju. Toda že pri tretjem nastopu je bil diskvalificiran zaradi 140 cm visoke podirte zapreke.

Jugoslovanski jahači so se tekem v Rimu udeležili 32 osmimi konji. Italijanski in tuji strokovnjaki se pohvalno izražajo o jahačih in konjih, ki so se zelo mladi. Najstarejši jugoslovanski konj Kondor ima šest let, medtem ko je najmlajši konj tujih jahačev star 15 let.

Prve tekme plavalcev na prostem

Preteklo nedeljo je bila v Ljubljani otvoritev letne plavalne sezone. Plavalci Enotnosti so se v družbi z gosti z Reke in waterpolo reprezentanti pomerili v vsakem bazenu. Tekmovalci so člani mladinci in pionirji. Med temi so se posebno uveljavili domači plavalci, ki so osvojili večino prvih mest. Najboljše uspehe v posameznih disciplinah so dosegli:

pionirji: 66 m prosto: Rafkin (Primorje) 47:2; prsno: Zumer (E) 1:10; hrbtno: Lunder (E) 1:03:2; **pionirke:** 66 m prosto: Babnik (E) 1:01:9; prsno:

Kunc (E) 1:03:6; hrbtno: Grbac (P) 1:12:4; **mladinci:** 100 m prosto: Tomažič (E) 1:56; prsno: Oman (E) 1:27:8; hrbtno: Rupnik (E) 1:36:8; **mladinske:** 100 m prosto: Grkinčič (P) 1:17:5; prsno: Jelenovec (E) 1:40:7; hrbtno: Medanič (P) 1:36:4; 200 m prosto: Loparčič (P) 2:51:7.

člani: 200 m prosto: Kurtini (Reprezentanca) 2:31:7; 100 m prosto: Ivković (R) 1:06:4; 200 m prsno: Kovacik (R) 2:56:6; 100 m prsno: Sifter (E) 1:22:6; 3x100 m mešano: Enotnost (Pel. Zvonik, Hafner) 3:44.

Kolesarske dirke za prvenstvo ljubljanske oblasti

V nedeljo dopoldne je kolesarski odbor ljubljanske oblasti priredil tekmo. Vaje za prvenstvo drugorazrednih dirkecev. Tekmovanja se je udeležilo 42 kolesarjev. Dosegli so dobre rezultate z izjemo seniorske skupine, ki je imela povprečno najmanjšo hitrost. — Proga je vodila po sosenjski cesti, start in cilj pa sta bila v Tivoliju.

Junorji so vozili na 70 km dolgi progi in dosegli povprečno hitrost 33 kilometrov na uro. Zmagal je član Zeleničarja iz Ljubljane Materešič s časom 1:59:36. Nastopili so 4 tekmovalci na cilj pa sta prispela 2.

Za seniorje je bila proga dolga 92 kilometrov. Nastopili je tekmovalcev, na cilj pa jih je prišlo 6. V končnem sprintu je zmagal Glavarotič (Krim) v času 3:21:25 (povprečna hitrost 27,5 km). Celjan Dvorzak, ki je vozil z navadno pnevmatiko, je dosegel čas 3:21:29.

V skupini članov s turističnimi kolesi je prišel prvi na cilj Piskar (Zeleničar, Ljubljana), ki je 48 km dolgo progo vozil s povprečno hitrostjo 31,6 kilometrov. Mladinci in pionirji niso mogli voziti 30 km, zmagal pa je član Milenička Siard s časom 56:27 (povprečna hitrost 32 km na uro).

Zenske so tekmovala na 18 km in so vozile s povprečno hitrostjo 27,6 km

ZVEZNA LIGA V NAMIZNEM TENISU

Dom JA (Novi Sad) : Kladivar 9 : 1

Pretekli četrtak je imel celjski Kladivar v gosteh igralce Doma JA iz Novoga Sada. Gostje s Horvatom na čelu so pokazali lepo igranje in zasluženo zmagali z visokim rezultatom. — Podrobni rezultati so naslednji:

Horvat : Medvešek 2:0. N. Krasik : Coh 2:0. V. Krasik : Bradeško 2:1. Horvat : Coh 2:0. V. Krasik : Medvešek 2:0. N. Krasik : Bradeško 1:2. V. Krasik : Coh 2:0. Horvat : Bradeško 2:0. N. Krasik : Medvešek 2:0. Horvat : V. Krasik : Medvešek, Bradeško 2:1.

Železničar (B) : Kladivar 7:3

V petem kolu zvezne namizne teniske lige je igralo moštvo celjskega Kladivarja v nedeljo v Beogradu, kjer je imelo za nasprotnika mlade igralce Železničarja. Domačini so dvoboj zasluženo odločili v svojo korist. V njihovi vrstah se je odlikoval mladi Ljubo Djordjevič, dočim je bil pri Celjanih najuspešnejši Bradeško, ki je premagal vse nasprotnike. Podrobni rezultati so bili naslednji:

Grbič : Medvešek 2:0. Djordjevič : Božić 2:1. Jovanović : Bradeško 1:2. Djordjevič : Medvešek 2:1. Grbič : Bradeško 0:2. Jovanović : Božić 2:0. Djordjevič : Bradeško 1:2. Jovanović :

V nedeljo bo prvenstvo Slovenije

V nedeljo, 14. t. m. priredi Kolesarska zveza Slovenije republiško prvenstvo za letošnje leto. V diskvalifikacijo bodo poslani tekmovalci na progi Ljubljana — Kranjskagora — Ljubljana (180 km), mladinci na progi Ljubljana — Lesce — Ljubljana (100 km), članice na progi Ljubljana — Gorenja vas — Ljubljana (36 km), mladinske pa na progi Ljubljana — Medvođe — Ljubljana (28 km). V turistični skupini bodo člani vozili Ljubljana — Naklo — Ljubljana (60 km), mladinci Ljubljana — Kranj — Ljubljana (50 km), članice Ljubljana — Medvođe — Ljubljana (28 km) in mladinske Ljubljana — Medno — Ljubljana (20 km).

Start bo v Ljubljani pred Narodnim stadionom, in sicer ob osmih za članice, diskvalifikacijo in ob 8.30 za mladince. Vse ostale skupine startajo ob 10.

Dom JA (Novi Sad) : Enotnost 10:0

V nedeljo je ljubljanska Enotnost igrala v Novem Sadu proti moštvo Doma JA, ki je ta dvoboj odločil v svojo korist, z visokim rezultatom. Gostje niso bili uspešni niti v eni igri.

Lokomotiva : Železničar (B) 4:6

Union (Graz) : Gregorčič 5:3

Za zaključek svoje turnee po Jugoslaviji je pretekli četrtak nastopila ekipa Uniona iz Graza na Jesenicah, kjer se je pomerila z domačim moštvo Gregorčiča. Gostje so pokazali dobro igranje in nekaj prav lepih potez, vendar tudi domači igralci niso mogli zaostajati, tako da je bil izid dvoboja do konca negotov.

Rezultati: Herman : Jeram 2:0; dr. Steinburg : Korbar 2:0; Rothschedl : Strumbi 1:2; dr. Steinburg : Jeram 1:2; Herman : Strumbi 2:1; Rothschedl : Korbar 2:0; dr. Steinburg : Strumbi 0:2; Rothschedl : Jeram 2:0.

ZVEZNA KOŠARKASKA LIGA

Železničar je zmagal v Zagrebu

V zvezni košarkaski ligi je Železničar boljše sreče kakor Enotnost. Tudi v tem kolu so železničarji z zmago nad zagrebškimi Jedinostvom dobili dve točki medtem ko je Enotnost tesno izgubila z beograjskim Železničarjem.

Rezultati so tilie:
Železničar (LJ) : Jedinstvo 47:39 (23:17);
Železničar (B) : Enotnost 23:21 (6:14)
Partizan : Zadar 42:20 (21:11)
Zadar : Proleter 17:10
Partizan : Metalac 53:38
Mladost : Metalac 53:38 (19:12)

SLOVENSKA LIGA

Enotnost 11 : Kladivar 32:19 (12:8)
Polet : Železničar 11 39:9 (19:9)
Nova Gorica : Nafta 25:8
Železničar (M) : Postojna neodigr.

Prvenstvo Ljubljane v boksu

Predsednočnim je bilo tekmovanje za prvenstvo Ljubljane v boks, na katerem so sodelovali člani Železničarja in Milenička. Zmagovalci v posameznih kategorijah so bili naslednji:
mušja: Stefan Mikluš (brez borbe), **bantam:** Ivan Mikluš, **peresolanka:** Jernej Jankič, **prešeren:** walter: Bitenc (vsi Lj. Lj.), **srednja:** Vilhar, **poltežka:** Preželj (oba Milenički). V teški skupini ni bilo tekmovalcev.

Prvenstvo KNOJ v boksu

V Ogulinu je bilo prvenstvo KNOJ v boks, pri katerem je sodelovalo 62 tekmovalcev iz vseh garnizij KNOJ. Prvaki so:
mušja: kategorija: Irimović (Zagreb), **bantam:** Bešnović (Beograd), **peresolanka:** Vuković (Niš), **janka:** Požar (Niš), **welter:** Kiš (Beograd), **srednja:** Haskić (Sarajevo), **teška:** Kovacevič (Zagreb).

Športne tekme študentov

Za IV študentski festival so tudi fizikolatri ljubljanske univerze priredili nekaj športnih tekmovalcev. Prva je bila v soboto starteta po ljubljanskih ulicah, ki bo vsako leto ostala na splošno dostopna prireditelj ljubljanskih študentov. Na 300 m dolgi progi je tekel 32 tekmovalcev. Prvo mesto in prehodni pokal si je osvojilo moštvo strojne fakultete, ki je progro preteklo v času 8:30 minute.

Tekma v dvoboju med reprezentancama za rebske in ljubljanske univerze se je končala z zmago Zagreba 3:2 (15:8, 15:13, 8:15, 14:16, 15:6).

Zaključna športna prireditve je bila tekma v nogometu med reprezentancama Zagreba in Ljubljane, ki se je prav tako končala z zmago Zagreba 3:1 (1:1).

Triglavski smuk bo 14. maja

Smučarska zveza Slovenije priredi 14. maja tradicionalni Triglavski smuk, s startom pod Ržjo in ciljem v Zgornji Krmi. Tekmovalci naj se ravna po navodilih, ki so jih prejela društva zaradi prenočitve v Triglavskih kočah. — Potne stroške in prehrano za 12. in 14. maja plača SZS.

Gorski reševalci

Centrala gorske reševalne službe pri planinski zvezi Slovenije bo, zaradi splošne svoje tehnike in sanitetne službe organizirala v dneih 13. in 14. maja svoj redni pomladanski zbor v Tamarju. Nacelniki baz naj pooblašče za popolno udeležbo reševalcev in opremo za zimsko reševanje. V turistični skupini bodo člani vozili Ljubljana — Naklo — Ljubljana (60 km), mladinci Ljubljana — Kranj — Ljubljana (50 km), članice Ljubljana — Medvođe — Ljubljana (28 km) in mladinske Ljubljana — Medno — Ljubljana (20 km).

Š A H

Beograjski turnir

V IV. kolu so bili naslednji izid partij: Vuković : Castaldi 0:1. Dunde : Tot remi. Janošević : Hugo 1:0. Nedeljković : Božić remi. Prins : Tordion 0:1. Prekinjene so partije Milic : Grob, Karaklačić : Keller in Dijaia : Matanović.

V V. kolu so se partije končale takole: Vuković : Castaldi 1:0. Tot : Prins 1:0. Nedeljković : Keller 1:0. Vuković : Tordion 0:1. Karaklačić : Grob 0:1. Nedokoncane so partije: Matanović : Dunkelblum, Božić : Janošević in Hugo : Dijaia.

Prekinjene partije V. kola: Hugo je premagal Dijaia, Karaklačić pa Kellerja, medtem ko ostale partije se niso končale.

VI. kolo ima naslednje rezultate: Dunkelblum : Hugo remi. Nedeljković : Grob : Tordion : Tot remi. Vuković : Milic 0:1. Karaklačić : Castaldi remi. Prekinjene so partije Dijaia : Božić, Janošević : Keller in Prins : Matanović.

Po VI. kolu: Milic 4 in pol (1), Castaldi 3 in pol, Nedeljković 3, Dunkelblum in Hugo 3 in pol, Tordion 3, Janošević 2 in pol (2), Karaklačić 2 in pol, Dijaia 2 (2), Matanović 1 in pol (3), Grob in Prins 1 in pol (1), Vuković 1 in pol, Božić 1 (2), Keller pol (1).

Pred dnevi je bila ustanovljena športska sekcija elektronskega športa. Njen predsednik je inž. Jaka Janec, tajnik na Palatov Peter, ki je ob tej priložnosti oddal simultankno. Tudi Elektrošportarska šola bo organizirala svojo sekcijo.

Zmaga šahistov Elektrokovine nad TVVI. Maribor in borbeni šahisti Elektrokovine Maribor so premagali šahovsko moštvo TVVI — Maribor z rezultatom 5:3.

PESJANI

Tam beže! Tisti, ki so najmanj imeli ali katere je neprilakovana groza najbolj zmedla, s culami in rokah, s culami in hrbtu. Tu vodi paglavec meketajoče koze, tam fantič trudaoma kravo, ker se govedo plaši in se trga z vrvi. Po stagnah je pridrla čreda ovac; tečejo, beže za splašanim ovnom, ne da bi se zmenile za kričanje in preklinjanje svojega ovčarja, in izginjajo v oblakih prahu.

»Proti Hamram! V gozd proti Hamram!«

Ta krič je kot danes geslo preletelo vsa vas od hiše do hiše, od kmetije do kmetije. Nihče ni vprašal, kdo je to geslo dal, nihče ni tehtal, ali je dobro, vsakdo je slusal, hitel in si prizadeval, da bi že bil tam doli pod goro Hraddock v senci zaščitnega gozda, ki se je na široko in na daleč risal ko velik črn pas skoraj do mesta, okoli Havlovic s Hamrami samimi in dalje v loku tja po mejah, varujoč pot v bližnjo Bavarsko.

Izmed vseh je ostal najmirnejši in je največ razsodnosti ohranil Matěj Příbek. Na prvi krič je skočil s postelje in se v trenutku oblekel. Stari oče, ki v tem času ni več spal, je ob tej novici zatatnal na postelji. Matěj pa, kakor da ni nič slišal, je šel buditi hčer in družino. Manka je na pol oblečena prihajala iz kamre. Povedal ji je na kratko, kaj ta hrup pomeni, in ji naročil,

58

Alois Jirásek.

naj se pripravi na pot, naj ne pozabi na deda in naj vzame s seboj hrane. Preden je še ostalim kaj ukazal, je strogo naročil pastirju, naj takoj, kakor ga noge neso, beži ko blisk v Drazinovo z novico, da prihaja vojna, naj zato gospodarji in fantje beže in pridejo oboževani na Houvezdo ali pa, če ne bi mogli tja, proti Hamram.

Polem šele je Příbek naročil hlapcu, naj upreže konje in naloži na voz nekaj žita in gospodarja samega, drugi pa naj se pobirgajo za živino. Vse to je uredil v najkrajšem času, in to tako strogo in jasno, da se družina niti utegnula ni kaj ustrašiti in je zaradi gospodarjeve mirnosti izvršila vse priprave za beg brez vsake zmedenosti.

A še preden so poštono pljunili v roke, je bil Příbek že na ulicah pred kmetijo in za vasjo in že stal z dvema sosedoma na grču, ostro motreč pokrajino proti mestu in doli proti Havlovicam. Dan se je šele svitlil in vsa pokrajina je se počivala.

Jutranja sapa je pihala skozi orošeno, zoreče žito in napihovala bele suknje opazujočih Chodov. Povsod tišina, nikjer ni padel niti glasek, nikjer se ni nič zganilo. Po vojakih ne duha ne sluha.

»Zdaj so že v mestu, da zberejo moči proti nam. No, med tem se lahko mi pripravimo,« je rekel Příbek, obračajoč se proti vasi, od koder je bilo slišati hrust in kričanje. »Nekoga pa pustimo tu, da bo stražila.«

Ko se je vrnil v vas, je hodil z dolgimi koraki od hiše do hiše in pozival ljudi, naj se ne strašijo toliko, da

